

1

ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK

Çokkültürlülük Kavramı Üzerine

Çokkültürlülük, belirli sınırlar içinde (bir kent, bölge veya ülkede) yaşayan kültürel farklılıkların (kimlik, aidiyet ve değerleri) birlikteliğini tanımlar. Çokkültürlülüğün öncelikli ve temel üretim alanı, farklı yaşamsal formların ortaklaştığı fiziksel, duyuşsal ve kinestetik ortamdır. Elbette ki fiziksel alanları aşan ilişkisel mekânlarda da (sanal, sanatsal ve inançsal mekânlar gibi) Çokkültürlülük pratikleri vardır ve hızla artmaktadır.

Çokkültürlülük kavramı, ilk olarak 1957'de İsviçre'de kullanılsa da, 1960'ların sonunda ortak anlamını Kanada'da buldu. Kavram hızlı bir şekilde diğer Anglosakson (*İngilizce konuşan*) ülkelere yayıldı ve buralarda tartışılmaya başlandı (Sengstock, 2009: 239).

Modern anlamda Çokkültürlülük, Kuzey Amerika çıkışlı bir kavramdır. ABD ve Kanada'da farklı bir dili konuşan ve kendilerine ait olduğunu düşündükleri topraklarda yaşayan insanlar, kültürel kimliklerinin tanınmasını istemiş ve Çokkültürlülük kavramı da bu tanınma talebinin bir yanıtı olarak ortaya çıkmıştır (Özensel, 2012).

Çokkültürlülük, karmaşık iki ana unsura dayalı bir yapılanmayı içerir. *Birincisi*, değer düzlemi ile ilgili olan sorun, *ikincisi*, bu karmaşık duruma karşın (karşı) takınılan siyasi tavidir (Bağlı, Özensel, 2005:35).

Çokkültürlü bakış açısı, birbirini tamamlayan üç görüşü kapsamaktadır: *Birincisi*, insanların kültürle iç içe olduğu, *ikincisi*, kültürel çeşitlilik ve kültürler arası diyalogun kaçınılmaz ve arzu edilir olduğu, *üçüncüsü* ise, tüm kültürlerin iç çoğulculuğa sahip olduğu görüşlerinin yaratıcı etkileşiminden oluşur (Parekh, 2002:430).

Günümüzde tek bir kültür biçiminin benimsendiği bir ülke bulmak oldukça zor görünmektedir (İzlanda ve Kuzey Kore bu bakımdan örnek gösterilebilir). Çoğu ülke kültürel açıdan; farklı kültürleri içinde bulunduran bir yapıdadır.

Baskın kültürel grupların, özellikle az gelişmiş toplumlarda, iktidar uygulamaları ve yüzeyleyen dışlanma politikalarıyla, adaletsiz yaptırımlara maruz kalan ve *ötekileştirilen kimlikler*, toplumsal yaşamda ciddi kırılmalara ve hak gaspına maruz kalmakta ve böylelikle toplumsal ayrımcılık ve devamında ise, ayrışmalar kaçınılmaz olmaktadır. Oysa demokratik sistemlerde en önemli ve yegane amaç, farklılıkları bastırmak değil, tam aksine toplumsal adalet ve eşitlik ilkesinin bir gereği olarak, farklılıklara gerekli saygıyı ve fırsat eşitliği yaratmak, özgürlük ideallerinin gerçekleşmesi için gerekli desteği sağlamaktır (Özgen, 2018:163).

Cultural Diversity

AUSTRALIA IS HOME TO THE WORLD'S OLDEST CONTINUOUS CULTURES.

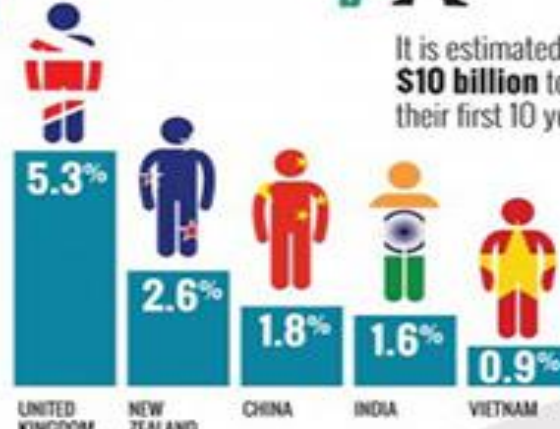
Nearly **20%** of Australians speak a language other than English at home.

Australians identify with more than **270** ancestries.

26%
1 in 4 AUSTRALIANS WERE BORN OVERSEAS

46%
1 in 2 HAVE AN OVERSEAS-BORN PARENT.

2013
OVERSEAS MIGRATION REPRESENTED **60%** OF AUSTRALIA'S POPULATION GROWTH.

Top migrants to Australia

It is estimated that migrants contribute over **\$10 billion** to the Australian economy in their first 10 years of settlement.

1 in 5 AUSTRALIANS HAVE EXPERIENCED RACE-HATE TALK

86% of Australians support action to tackle racism

Toplumsal farklılıkların özenle tanınması ve en önemlisi de, 'ötekiler ya da diğerleri' gibi ayrımcı ve ayrıştırıcı kavramlar yerine, farklı kültürel formlar ve toplumsal renkler söylemi üzerinden toplumsal farklılıkların (dil, din, inanç, mezhep, etnik yapı, cinsel yönelim vb.), yasal güvence altına alınması ve özenle korunması gerekir. Bu tür yasal düzenlemelerle, bütünleştirici uygulamaların, hem farklı kimlikler üzerinde olumlu algı ve duyumsamalara hem de birlikte yaşama becerisinin gelişmesine, toplumsal huzur ve barışa katkı sağlayacağı muhakkaktır (Özgen, 2018:163).

Parekh (2002: 7), çokkültürlü bir toplumu “iki veya daha çok sayıda kültürel topluluğu içinde barındıran toplum” olarak tanımlamaktadır.

İki ya da daha fazla etnik grubun ya da ulusun, tek bir devletin sınırları içinde birlikte yaşadığı ancak kendi kültürel farklılıklarını koruduğu bir topluma çoğulcu toplum denir (Hawiland, vd., 2008:110).

Bu tanımlardan yola çıkarak; çokkültürlülüğün, birden fazla kültürel oluşumun (din, etnik köken, hayat görüşü vb.) içinde bulunduğu karma bir alan olarak tanımlayabiliriz.

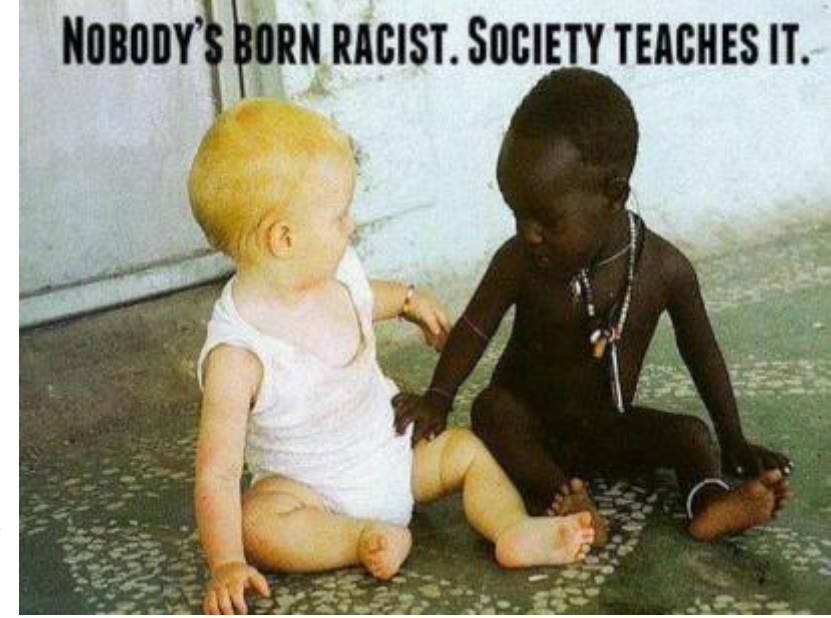

Özünde çokkültürlü toplumlar, ilk merkezi devletlerin ortaya çıktığı 5000 yıl öncesine kadar dayanmaktadır. Fakat kavramsal olarak çokkültürlülük, 1980'lerle birlikte gelişmiş Batı demokrasilerinde, modern topluma ve ulus devlet anlayışına getirilen eleştirilerle kendini göstermiş ve etkisini artarak gösteren bir yapıdadır.

Parekh' in (2002:1) ifadesiyle 20. yüzyılın son kırk yılı, *yerli halklardan ulusal azınlıklara göçmen halklardan feministler ve eşcinsel bireylerden farklı siyasi gruplara kadar* birçok farklı grupların gelişim gösterdiği bir dönemi temsil etmektedir.

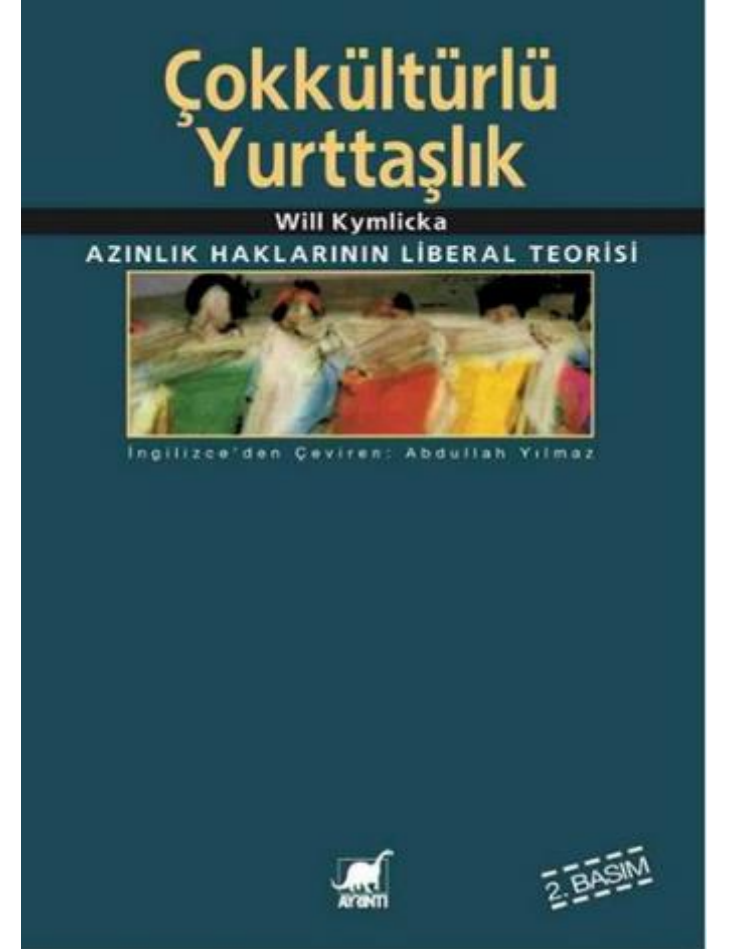
Here toplum, farklı kimlik, aidiyet, değer ve kültürel forma, dolayısıyla çokkültürlülüğe sahiptir. Özellikle yoğun savaş ve çatışmaların neden olduğu zorla ve zorunlu göçlerin yanı sıra, diğer sosyoekonomik nedenlere bağlı olarak gerçekleşen çeşitli nüfus hareketlilikleriyle birlikte, toplumsal dokular homojen bir yapıdan daha heterotip bir yapıya evirilmekte ve Çokkültürlülük formları her geçen gün artarak devam etmektedir.

Bu formlar, genellikle *mozaik*, *ebru*, *salata kâsesi*, *eritme potası* türü betimlemelerle tanımlanmaktadır. Bu dört kavramsal tanım birbirinden hem farklı hem de birbiriyle bağıntılı birer bilişsel anlam metaforunu içermektedir.

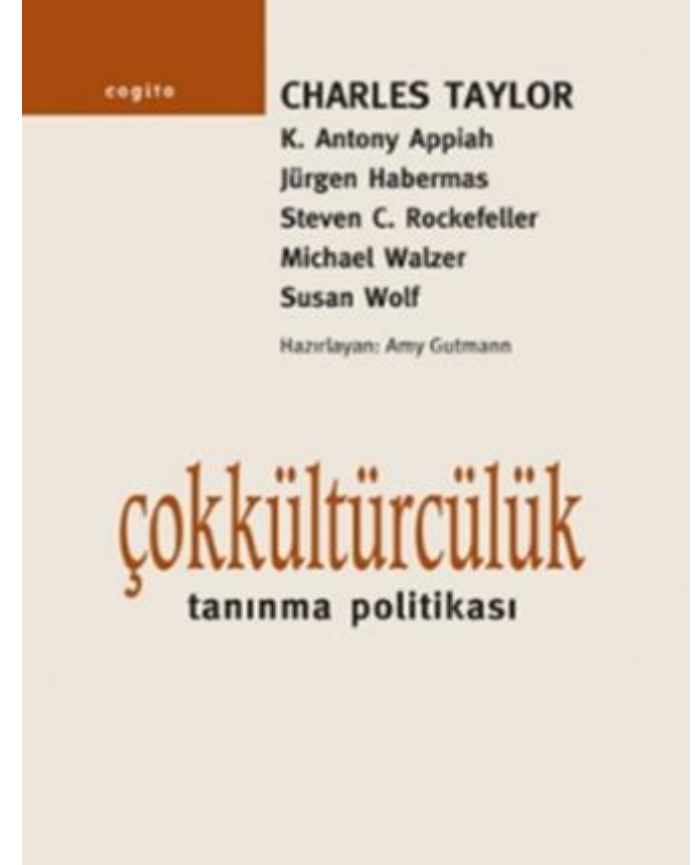
“Vatandaşlık bilinci”dir. Belki de çokkültürlülüğün asıl büyüğü de bu sosyal vatandaşlıktır. Kanada Yurttaşlık Formu’da bu bilinci destekleyici öğelere sahiptir. Buna göre Kanadalıları bir arada tutan belli başlı değerler şunlardır:

1. Eşitlik ve hakkaniyet inancı,
2. İstişare ve diyalog inancı,
3. Uzlaşma ve hoşgörü,
4. Çeşitliliğin desteklenmesi,
5. Şefkat ve cömertlik,
6. Doğal çevreye tutkunluk,
7. Özgürlük, barış ve şiddete dayanmayan değişimdir (Kymlicka, 1998: 283).

Hukuksal bir düzen, bütün yurttaşların özerkliğini aynı derecede koruduğunda yasalara uygundur. Yurttaşlar, ancak yasanın muhatapları, kendilerini aynı zamanda onun yapıcısı olarak görebilirlerse özerktirler. Yasayı yapanlarsa, herkesin bu yola konmuş kuralların genel ve ussal onaya layık olduğunu varsayabileceği şekilde düzenlenmiş yasama işlemlere katılan kişiler olabildikleri sürece özgürdürler (Habermas, 2005:124).

Farklı kültürlerin eşit değerde olduğunu hepimizin kabul etmesidir; bu kültürlerin, yalnızca varlıklarını sürdürmelerine izin vermekle kalmayıp, onların değerli olduklarını kabul etmemizdir (Taylor, 2005: 72).

Göçle yerleşen etnik grupların en çok tartışma yaşadığı talepler; dinsel pratikleri temelinde onları dezavantajlı duruma düşüren yasalar ve düzenlemelerden muafiyettir. Örneğin (Kymlicka, 1998:67):

Britanya'daki Yahudi ve Müslümanlar pazar günleri işyeri kapatma ve hayvan kesim düzenlemelerinden muaf tutulmak isterken;

Kanada'da yaşayan Sihler yalnızca kendi türbanlarını giyebildikleri için, motosiklet kaskı takma zorunluluğundan ve polislerin resmi kıyafet giymesi kuralından kendilerinin muaf tutulmasını talep etmektedirler.

Amerika'daki Ortodoks Yahudiler askeri hizmetleri süresince yarmulka giyme hakkı talep ederken,

Fransa'daki müslüman kız çocukları inançları gereği okul kıyafet yönetmeliklerinden muaf tutulmak (baş örtüsü takmak) istemektedirler.

Çokkültürlü toplum yapısına dair en önemli örnekler, gelişmiş Batı ülkelerinde görünmektedir. Örneğin; Kanada, bu konuda özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gerekli siyasal, ekonomik ve sosyal düzenlemelerle farklı kültüre sahip bireylere yaşam alanı sağlayan bir '*tanınma ve birlikte yaşama becerisi gösterme*' sistemiyle toplumsal yapının kodlarını hayata geçirebilmiş ve toplumsal bütünleşmeyi başarabilmiştir.

Kanada'da 1971 yılında hayata geçirilen dört temel kararla, Çokkültürlülük konusunda, ülkenin tanınırlığını arttırmıştır. Buna göre:

- Kimliğini ve farklılığını sürdürmek isteyen her gruba izin verip yardım eder.
- Kültürlerini geliştirme ve aynı zamanda Kanada toplumunun bir parçası olma konusunda talepkar olan her gruba yardım eder.
- Toplumunu oluşturan ve farklılıkları bir arada tutarak yaratıcılığı gösterir.
- Göçmenlere Kanada'daki dilleri öğretmede yardımcı olur (Mahtani, 2004, akt: Özensel, 201).